

տատուրին սրտից մերոց եւ մերոյ Վարժարանիս եւ որ ինձա հայրամեծար եւ հայրենասեր սանիցն դասս : Եւ նովին քաղցր ակնկալեօք խոհարհեալ ինձմրոյր աստուածարեալ աջոյդ, որչ լինել ըզ- ձանամք յամայր ամօք կենդանութեան

Ամենապատիւ Սրբութեանդ .

Ամենախոնարհ ծառայք

ԱՄԲՐՈՍԻՈՍ Վ. ԳԱԼՏԱՅԵԱՆ.

ԽՈՐԷՆ Վ. ԽՈՐ. ԳԱԼՏԱՅԵԱՆ.

Փարիզ. 12 Յուլիս, 5858.

ՅԱՂԱԿՍ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՆԿԱՆՅՈՒՆ

ԱՇԽԱՏԱՐԵԱՆ

ՍԱՐԳԻՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԹԷՂՈՐԵԱՆ

Վերսալեւ Լոյկոտեան Վարժարանին .

Դաստիարակութեան՝ եւ գերապատիւ Մատենագրին Անունը՝ բաւական պիտի ըլլան այս գրքուկին ինչ աստիճանի հարկաւոր օգտակար ու ընտիր ըլլալը ցուցնելու համար :

Արդէն յայտնի է քէ Ազգերնիս ինչ աստիճանի լաւ հասկըցած է այժմիկ հաստատուն Դաստիարակութեան մը պէտքն ու օգուտները . հիմա կմնան լաւ ու փորձ առաջնորդք, որ ոչ միայն իրենց առաքինութեամբն ու գիտութեամբը՝ հապաւանաւ բազմամեայ փորձառութեամբը կարող ըլլան այս ամենակարեւոր բայց եւ ամենադժուարին առաջնորդութիւնն ընել հայրենեաց մանկուոյն :

Ո՞վ կրնար այս բանիս աւելի յարմարագոյն համարուիլ քան զգերապատիւ Վարդապետն Սարգիս : Իւր կէս դարէ ի վեր Ազգիս վրայ ունեցած քաջածանօթ երախտիքներն, ու հայ մանկուոյն համար քաջած նեղութիւններն ու ամեն տեսակ տառապանքները, եւ կենացը մեծագոյն մասը աւնոնց Դաստիարակութեան համար գոհըրած ըլլալը, եւ աւնոնց հանգստեանն ու երջանկութեանը համար անբաւ աշխատութեամբ շինած վարժարանները՝ շատ իսկ կցուցնեն քէ որպիսի Առաջնորդ մըն է գոր այսօր կաւետաւորեմք :

Մինչեւ հիմա խել մը քաջակիրք պատանեաց խումբեր Ազգիս ծոցը արձրկելէն վերջը՝ կուգէնաւ Ազգին ապագայ մանկուոյն այ իր հայրական սիրտը տալ ապաւեն, ու աւնոնց երջանկութիւնն ալ դարուցիլ դարս յերկարաձգել :

Լսենք հոս բուն իսկ իւր յառաջարանական խօսքերը, որով կիմանամք իւր նպատակն ու վախճանը, եւ քէ ինչ ոճ է բոներ իւր այս համառօտ բայց բազմավաստակ երկասիրութեանը մէջ :

« Թէ հին ատենի է քէ արդի իմաստասերք է քարոյական անհասարակ ճանցցան է պատուիրեցին քէ մանկանց դաստիարակութիւնը մարդոյս առաջին է հարկաւոր պիտոյրներէն մէկն է :

Բայց ափսոս որ Ազգերնիս մինչեւ հիմա արժանաւորապէս չճանցցաւ ասոր յարգը . եւ յիրաւի, վասնզի շատերը կկարծեն քէ Դաստիարակութիւնը ուրիշ բան չէ բայց երէ հայրենի լեզուին կարգայն ու գրելը, եւ կամ ան առատէն՝ օտար լեզուաց քիչ մը տեղեկութիւն ունենալ, եւ ան ալ իրենց ապրուստը ձարելու, եւ կամ պարծենալու համար քէ եւրոպական լեզու գիտեն . չըսեմ անկէ առաջ եկած նետեանքը :

Թեպէտեւ ատեն ատեն ոմանք մանկանց դաստիարակութեան է անոր հարկաւորութեանը վրայ գրեցին, բայց գրեքէ մեր Ազգին է ոչ մէկ ազդեցութիւն է օգուտ մը ըրաւ . եւ Ազգերնուս մէջ շատ քիչեր կը գտնեն որ Ֆենեյոնի ոսկեղինիկ գրոց *Աղջկանց Դաստիարակութեան* բարգմանութիւնը կարդացած ըլլան . քեպէտեւ պատուական Թարգմանիչը աշխարհաբառ լեզուով է ըրած իր բարգմանութիւնը, ջանալով՝ որ զայն դիւրիմացնէ ամենեցուն որ կարդան ու օգտուին, մէջը պարունակեալ դաստիարակութեան կարեւոր եւ անսխալ օրէնքներովն ու սկզբունքներովը :

Եւ անա է անոր կհամարիմ համառօտ կերպով ցուցնել քէ ինչ է տղոց դաստիարակութիւնը, եւ քէ անոր նպատակին հասնելու համար ինչ դիւրին միջոցներ կան, եւ քէ անոր վրայ անվոյր ըլլալէն ճիշտի բշտատութիւն է քանի ջարիք առաջ եկած են եւ օրէ օր կուգան :

Վերջարանին մէջէն ալ հետեւեալ սրտառուց խօսքերը բերեմք, որով յայտնի կերեալ գերապատիւ Հեղինակին կամքը, փոյրն ու փափագը :

« Թեպէտեւ դեռ ունենի եւ ունիմութիւշ շատ կարեւոր ճշմարիտ խօսքեր մերազնեայց ակաճն ազդելու, բայց գիտնալով եւ փորձառու ըլլալով քէ չեն կրնար հիմա մէկէն ամեն ճշմարտութիւն լսել... անոր համար համբերութեամբ զանց ըրի, ուրիշ ժամանակի եւ ուրիշ առիթ մը բոլորով :

Միայն կկանգրեմ եւ կաղաչեմ իմ սիրելի Ազգայիններուս՝ որ այսպիսի պակասութեանց դարման տանին, քէ որ կճանցնան իրենց բշտատութիւնը, եւ քէ որ կուգեն անկեց ելլել եւ երջանիկ ըլլալ՝ պէտք է որ իրենց մանկութեան վերոյիշեալ կանոններուն է պատուիրուներն համեմատ դաստիարակեն . ապա քէ ոչ բող աղէկ գիտնան՝ որ անկարելի է բշտատութենէ ազատիլ եւ աշխարհիս մէջ երջանիկ կեանք եւ իմանդերձեալն ալ երանութիւն վայելել :

Եւ անաւատով առ մերագնեայն ունեցած այս պարտքս ալ կատարեցի, զոր եւ արդէն քառասուն տարիէն աւելի է որ կկատարեմ ոգով չափ աշխատութեամբ, ինչպէս որ Մուրսեան վարժարանին պատմութեան առաջին հատորին մէջ քիչ շատ կտեսնուի. եւ ապա էտրէն ալ հալածանքով, որ ան ալ պիտի տեսնուի երկրորդ հատորին մէջ, որ արդէն պատրաստ է եւ իժամանակին իլոյս բնծայելոց էմբ :

Երանի բէ ուրիշ նոր ապերախսներու նոր ապերախտութիւններովը սրտիս ցաւերը չաւելնան.... Ազգիս յառաջադիմութեան վրայ ունեցած յոռահատութեան է որ կըսեմ.... Ո՛վ Երկիւղ ցաւոց որ այս ծերացեալ հասակիս մէջ....

Այս ազդարարութիւնս չէ բէ սրտունջ մըն է Ազգիս հասարակութեան՝ որուն պարտական էմ զամենայն՝ մինչեւ կեանքս անգամ, հապա իմ անոր վրայ ունեցած սերս ցուցնելու համար՝ արտասուագին հեծութիւն մըն է ասիկա, տեսնելով որ իմ սրտիս բաղձնացն ու ջանիցը եւ վաստակոցը համեմատ արդիւնք չեն տեսնուիր Հայրենեացս վրայ.... :

Թեպէտեւ իմ աշխատութիւններս պզտի բաներ են, եւ սրտիս փափագները խիստ սաւելի, բայց եւ այնպէս ըստ տկար կարողութեան իմում Ազգիս մանկանցը վրայ աշխատելով եւ ան ալ մտաղիւս սրտով եւ անկուսն յոժարութեամբ, կհամարձակիմ Փրկչին խօսքը երկրորդելու բէ « Զոր պարտն էի առնել սրարի : » եւ իմ փոյրս չէ՝ բէ յոմանց տրհամարհանք ընդունիմ իմ աշխատանացս փոխարէն : Ահաւսիկ Ազգիս որք եւ աղքատ մանկանց իրաւունքը մեռք բերելու համար նաեւ իբանտ երբայ յանձն առի :

Անկէց վերջը ընդհանուր ՀԱՅ մանկանց անխտիր իրաւունքը վայելել տալու բողոքելուս եւ պաշտպանելուս համար, եւ անոնց իրաւանց զբաղոցը անիրաւ մատակարարութիւնը կշտամբելուս համար, իմ պատուական ու բազմադիւն Գործակիցներուս հետ իմ մեռքովս շինած տունես սուսերօք եւ բրօք դնես փոխտեսցայ....

Այս ցաւազին ու սիրտ կտրրաող հառաչանքը կարճրիկ, ու կլուէ ծերունին... : Կլուն արդեօք եւ ընթերցողաց սիրտն ու ոգին.....

ՄԵՐՎԵՐԵԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԱՄԻՐԱՅ. — ՀՈՎՈՒՆԱՆ Տ. ՆԻԿՈՂՈՍ. — Անցեալները Մասիս պատուական լրագրէն հետեւեալ երկու տխուր մահազոյժերն առինք, արքունի ճարտարապետ Մեծապատիւ Սերվերեան Յովհաննէս Ամիրային, եւ Մեծա-

պատիւ Հովուեան Տ. Նիկողոսին վրայ, որոց մահը ոչ սակաւ ցաւ պատճառեց Ազգիս :

Հանգուցեալ Յովհաննէս Ամիրան իր ըրած ազգասիրական եւ բարեպաշտական առատաձեռնութիւններովը նշանաւոր եղած է ազգիս մէջ : Մասնաւորապէս Դուգլուհեան Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին եւ զպրօքը ամբողջ իւր քսակէն շինած է. Իւսկիւտարի ձեմարան անունով մեծաշէն վարժարանին հիմնադիրն եղած եւ անոր շինութեանը առատաձեռն տուրքով նպաստամտոյց եղած է : Քարի եւ փայտի վրայ քանդակագործութիւն ընելու կարեւոր արհեստները Հայոց մէջ մտցունողն ու ծաղկեցնողը ինքն եղած է :

Երկար ժամանակ արքունի ճարտարապետութեան բարձր պաշտօնը վարելով բազմաթիւ մարդոց յառաջադիմութեանը պատճառ եղած է, որոնք այս օրուան օրս նշանաւոր անձինք են ազգիս մէջ : Ասոնցմէ զատ ուրիշ շատ բարերարեալներ ալ ունի որոնք երախտագիտութեամբ կօրնեն իր անունն ու յիշատակը :

Քանի մը տարիէ իվեր Յովհաննէս Ամիրան իր ծերութեանն ու անձնական տկարութեան պատճառաւ զործէ քաշուած տունը կնատեր, եւ իրրեւ բարեպաշտ քրիստոնեայ՝ աղօթից եւ ընթերցման պարագելով ինքզինքը հանդերձեալ կենաց կպատրաստէր :

Հանգուցեալ մեծապատիւ Հովուեան Տ. Նիկողոսը այն հազուագիւտ անձերէն մէկն էր՝ որ առանց ընտիր վարժապետներ ու բարեկարգեալ դպրոցներ տեսնելու՝ իր անխոնջ ուսումնասիրութեամբն ու ընթերցասիրութեամբը խորին հմտութիւն մտքին մէջ մերթաւ եւ ուսման օգուտն ու կարեւորութիւնը ճանչցող եւ անոր տարածմանը աշխատող ազգասիրաց մէջ առաջին կարգը դասուելու անվստելի իրաւունքն ստացած էր :

Խաղաղի Սուրբ Ներսիսեան դպրոցը բարեկարգող եւ տասնըջորս տարիէ իվեր անոր շարունակ պայծառութեանը հոգ տանող, Ս. Ներսիսեան ընկերութեան հիմնադիրն եղած, եւ զբամական մեծ նպաստներով եւ անխոնջ ջանիւք անոր յարատեւութեանը աշխատած է :

Ասանկ առաքիլին քաղաքացւոյ եւ ճշմարիտ ազգասիրի մը մահը ցաւալի կորուստ մըն է ազգիս համար : (ՄԱՍԻՍ.)

ԿԱՐԵՆՑ ՀԱՅՈՑ ԵՌԱՆԴԸ. — Տ. ԳԻՐԿՈՐԻՈՍ ԱՐԷԷՊԻՍ-ԿՈՊՈՍ. — Յայտնի է շատերուն որ քանի մը տարի առաջ Կարին քաղաքին մէջ ընկերութիւն մը կար Արմենեան ընկերութիւն անունով որ վիճակին բարեխնամ առաջնորդ գերապատիւ Տ. Գրիգորիոս սրբազան արքեպիսկոպոսին ուսումնասիրական խնամոց եւ նսկողութեանը տակ Կարնոյ մայր դպրատան բարեկարգութեան ու նոն դաստիարակեալ մանկանց ուսումնական եւ բարոյական զարգացմանը ազգասիրութեամբ հոգ կտանէր :

Արդ, ուրախ սրտիւ կիմանանք Կարինէ գրուած նամակէ մը որ ոչ միայն յիշեալ ընկերութիւնն ու դպրոցը մինչեւ ցայսօր անխափան բարեկարգութեամբ կշարունակին, այլ եւ գերապատիւ սրբազան առաջնորդը Կարնոյ քաղաքէն քիչ մը հեռու Սուրբ Լուսաւորչի վանքին մէջ ժառանգաւորաց դպրոց մը շինելու ձեռք զարկեր է, ուր քաղաքէն եւ շրջակայ գեղերէն ուշիմ պատանիներ հաւաքելով ուսման եւ կրթութեան անկշռելի բարիքը պիտի փայլեն երախտագետ ըլլալով իրենց բարեխնամ եւ ազգասէր առաջնորդին որ իր բոլոր ջանքն ու նսկողութիւնը ժողովրդեան բարեկեցութեանն ու ապագայ երջանկութեանը նուիրած է : (ՄԱՍԻՍ.)